

“Tıbbi Model”den “Sosyal Model”e Kadın Sağlığı: *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı* Adlı Eserin Değerlendirmesi

Prof. Dr. Ayşe Akın ve Doç. Dr. Saliha Özpınar (Ed.),
Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı,
Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2020, 348 Sayfa.
E-ISBN: 978-625-402-434-4.

Aydan Zorçelik¹

Öz

Prof. Dr. Ayşe Akın ve Doç. Dr. Saliha Özpınar editörlüğünde hazırlanan *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı* adlı eser, kadın sağlığını dar ve salt biyolojik veya tıbbi bir çerçevenin dışına çıkararak, konuyu toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri bağlamında sosyolojik, ekonomik, felsefi ve hukuki açılardan yeniden değerlendirmektedir. Eser, tıp bilimleri ile sosyal bilimleri başarılı bir biçimde bir araya getiren on yedi farklı bölümden oluşmakta ve kadın sağlığının görünmez sosyal belirleyicilerini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Eserde, yoksulluğun feminizasyonu, göç süreçlerinin yarattığı riskler, medyanın kadın bedenini tıbbileştirmesi, aile içi şiddetin yıkıcı boyutları, çalışma hayatındaki çifte mesai yükü ile görünmez tehlikeler, üreme sağlığı hakları ve ruh sağlığı gibi birbirinden farklı sosyolojik alanların kadın bedeni üzerindeki yıpratıcı etkileri disiplinlerarası bir yaklaşımla analiz edilmektedir. Sadece hastalıkların patolojik değişimlerine odaklanan geleneksel “tıbbi model” yerine, eşitsizlikleri kültürel ve ekonomik yapılara dayandıran “sosyal modeli” merkeze alan bu çalışma, kadın hastalıklarının biyolojik temelden ziyade toplumsal inşalara dayandığına dikkat çekmektedir. Eser, sağlık hizmetlerinin “gereksinim temelli” olmaktan çıkarılarak mutlaka “hak temelli” ve “cinsiyet duyarlı” bir yapıya kavuşması gerektiğini güçlü argümanlarla savunmaktadır. Yalnızca sağlık profesyonellerine değil, aynı zamanda akademiye, sivil toplum kuruluşlarına ve politika yapıcılara da hitap eden eser, kadın sağlığı literatüründeki güncel kaynak eksikliğini giderme ve mevcut sağlık politikalarını dönüştürme potansiyeline sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Kadın sağlığı, Toplumsal cinsiyet, Sosyal dışlanma, Halk sağlığı, Disiplinlerarası yaklaşım.

¹ Bağımsız Araştırmacı, İstanbul, Türkiye, aydanzorcelik[at]gmail.com, ORCID: 0009-0004-7937-2401.

From the “Medical Model” to the “Social Model” of Women’s Health: A Review of *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı* (Gender and Women’s Health)

Abstract

Edited by Prof. Dr. Ayşe Akin and Assoc. Prof. Dr. Saliha Özpınar, the work titled *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı* (Gender and Women’s Health) moves beyond a narrow biological or medical understanding of women’s health and re-examines the issue through sociological, economic, philosophical, and legal perspectives within the broader context of gender inequalities. Consisting of seventeen chapters, the work successfully brings together medical and social sciences, offering a comprehensive account of the often-overlooked social determinants of women’s health. It analyzes, through an interdisciplinary lens, the debilitating effects of various sociological areas on women’s health, such as the feminization of poverty, the risks created by migration processes, the medicalization of women’s bodies in the media, the destructive consequences of domestic violence, the burden of the double shift and invisible occupational risks, reproductive health rights, and mental health. By centering on the “social model,” which locates inequalities within cultural and economic structures, rather than the traditional “medical model,” which solely focuses on the pathological changes of diseases, this groundbreaking study demonstrates that women’s diseases are based on social constructs rather than biological foundations. Consequently, the work makes a compelling case for transforming healthcare services from a “needs-based” approach into a strictly “rights-based” and “gender-sensitive” structure. Addressing not only healthcare professionals but also academics, civil society organizations, and policymakers, the work has the potential to make a significant contribution to the literature on women’s health and transform existing health policies.

Keywords: Women’s health, Gender, Social exclusion, Public health, Interdisciplinary approach.

Atıf/Citation: Zorçelik, A. (2026). From the “medical model” to the “social model” of women’s health: A review of toplumsal cinsiyet ve kadın sağlığı (gender and women’s health). *KADEM Journal of Women’s Studies*, 12(1), 401-410. <https://doi.org/10.21798/kadem.2026.215>

¹ Independent Researcher, İstanbul, Türkiye, aydanzorcelik[at]gmail.com, ORCID: 0009-0004-7937-2401.

Giriş

Nobel Akademik Yayıncılık tarafından 2020 yılında yayımlanan *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı*; editörlüğünü halk sağlığı ve kadın çalışmaları alanlarında önemli akademik birikime sahip Ayşe Akın ile Saliha Özpinar'ın (2020) üstlendiği kapsamlı bir derleme eserdir. Toplam 17 bölümden oluşan bu kapsamlı çalışma; profesör, doçent, araştırma görevlisi, klinik psikolog ve avukat unvanlarına sahip 18 akademisyen ve araştırmacının ortak emeğinin ürünüdür. Yazarların çalışma alanları incelendiğinde, tıp, halk sağlığı, ebelik ve çocuk sağlığı hemşireliği gibi sağlık bilimlerinin yanı sıra, iktisat, maliye teorisi, sosyal hizmet, iletişim, klinik psikoloji ve milletlerarası özel hukuk gibi sosyal bilimlerin çok farklı branşlarından geldikleri görülmektedir.

Eserin temel hareket noktası, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO, 2010) 1948 yılında yaptığı, sağlığı sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hâli olarak tanımlayan yaklaşımıdır. Bu tanımdan yola çıkan geniş yazar kadrosu, sağlığı etkileyen biyolojik faktörlerin ötesinde, psikososyal boyutu etkileyen en köklü ve en güçlü etkenin “toplumsal cinsiyet ayrımcılığı” olduğunu okurun, akademinin, politika yapımcıların ve doğrudan kadınların dikkatine sunmayı ve bu gerçeği tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermeyi amaçlamaktadır.

Sadece betimleyici bir tıp kitabı olmanın çok ötesine geçen eser; sağlık profesyonelleri ile hukuk, sosyoloji, felsefe, ekonomi ve psikoloji gibi sosyal bilim uzmanlarını ortak bir vizyon etrafında bir araya getirerek güçlü bir disiplinlerarası (interdisipliner) bağlam oluşturmuştur. Tıp literatürünün sıklıkla düştüğü “biyolojik indirgemecilik” tuzağından kurtulan kitap, hastalıkların biyolojik temelinden ziyade toplumsal inşalara dayandığını vurgulayarak kadının varoluşsal sorunlarını sosyal, yasal ve tarihsel bir zemine oturtmuş; böylece akademi ve politika yapımcılar için vazgeçilmez bir başvuru kaynağı hâline gelmiştir.

“Tıbbi Model”den “Sosyal Model”e Kadın Sağlığı

Yazarların ortak tezi; kadınların toplumdaki ikincil statüsünün, eğitim eksikliğinin, çalışma yaşamındaki görünmez emeklerinin ve maruz kaldıkları sistematik şiddetin onların hastalık ve sağlık durumlarını

doğrudan belirlediğidir. Argümantasyonunu bu tez üzerine kuran eser, 17 farklı bölümle bu saptamayı ortaya koyar. Kitabın bölümleri ve vaka analizleri beş ana tematik başlık altında incelenebilir:

Eserin ilk çeyreğini oluşturan “İnsan Hakları, Sosyal Politikalar ve Ekonomi Bağlamında Kadın” başlıklı ilk dört bölüm, konunun yasal, toplumsal ve ekonomik boyutlarını irdeleyerek sorunun temel yapısal çerçevesini çizmektedir. Ayşe Akın, sağlığın en temel insan hakkı olduğu teziyle hareket ederek meseleyi salt tıbbi bir hizmet sunumu olmaktan çıkarıp onu “hak temelli” bir çerçeveye oturtur. Yazar, ataerkil sistemin kadına yüklediği “üreme sağlığı yükü” kavramına dikkat çekerek, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD) ve Pekin Deklarasyonu gibi uluslararası metinlerin kadın sağlığındaki hayati izdüşümlerini çok boyutlu bir çerçevede ortaya koyar. Şafak Taner, Sanayi Devrimi’nden günümüze sosyal politikaların inşasını tarihsel ve kuramsal bir perspektifle inceler. Yazar, kadının sömürsünü yalnızca tarihsel olaylar üzerinden açıklamaz. Bu olguyu, İngiliz ekonomist Thomas Robert Malthus’un nüfus öğretisi, II. Dünya Savaşı sonrası sosyal güvenlik sistemlerinin temelini atan Beveridge Raporu ve günümüzün sağlığı piyasalaştıran neoliberal Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) gibi güçlü kuramsal referanslar üzerinden ele alarak tıbbın kapitalizmle olan ilişkisini analiz eder. Saliha Özpinar, “sosyal dışlanma” kavramını Amartya Sen’in yapabilirlik yoksunluğu teziyle birleştirerek yoksulluğun feminizasyonunun salt bir gelir eksikliği değil, haklara erişim engeli ve çok boyutlu bir tecrit süreci olduğunu ortaya koyar. Tülin Canbay; neoklasik, kurumsal ve feminist iktisat teorilerini eleştirerek, kadının iş gücü piyasasındaki çifte mesaisini (ücretsiz ev içi bakım emeği ve ücretli emek kıskacı), enformel sektördeki güvencesizliğini ve “cam tavan sendromunu” istatistiksel verilerle gerekçelendirir. Aynı zamanda yazar, kalkınma literatürünün temel taşları olan Kalkınmada Kadın (WID), Kadın ve Kalkınma (WAD) ve Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma (GAD) yaklaşımlarının kuramsal karşılaştırmasını yaparak konuya güçlü bir akademik derinlik katar.

Eserin çalışma yaşamı, yaşlılık ve spesifik sağlık risklerini ele alan 10., 11., 14. ve 15. bölümlerinde, klinik ve halk sağlığı bağlamında “sosyal model” kuramsal düzlemden uygulama aşamasına aktarılmaktadır. Meral Türk, kadınların çalışma ortamında erkeklere oranla “görünmez”

risklere (temizlik kimyasalları, uzun süre ayakta kalma, duygusal emek sömürüsü) daha fazla maruz kaldığını belirterek işçi sağlığı ve iş güvenliği yasalarının cinsiyet körü olmasını eleştirir. Belgin Ünal, bulaşıcı olmayan hastalıklarda (kalp damar, diyabet, obezite) tütün endüstrisinin kadınları nasıl hedef aldığını ve ev içi sorumlulukların kadının egzersiz fırsatını nasıl çaldığını inceler. Hatice Şimşek Keskin, kadınların yaşam süresinin erkeklerden uzun olmasına rağmen bu yılların yoksulluk, osteoporoz ve izolasyonla geçtiğini “yaşlılığın feminizasyonu” kavramıyla sunar. Meltem Çiçeklioğlu ise İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü/Edinilmiş Bağışıklık Yetersizliği Sendromu (HIV/AIDS) ve Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar (CYBE) vakalarında, kadınların biyolojik özelliklerinin ötesinde, güvenli seks müzakere edememe (güç eşitsizliği) gibi sosyokültürel nedenlerle de riske açık olduğunu vurgular.

Eserin şiddet, göç, ruh sağlığı ve erken evlilikleri ele alan 5., 8., 12. ve 13. bölümlerinde, dezavantajlılığın katmerlendiği bu durumlara ilişkin en çarpıcı vaka analizleri sunulmaktadır. Sibel Sakarya, dünyadaki göçmenlerin yüzde 48’ini oluşturan kadınların göç yollarında ve sığındıkları ülkelerde karşılaştıkları spesifik üreme sağlığı sorunlarını ve cinsel şiddeti analiz eder. Dilek Ergin, “çocuk gelinler” sorununu salt bir gelenek sorunu olarak değil, “çocuk istismarı” kapsamında değerlendirerek meselenin tıbbi ve psikolojik yıkımlarını (erken gebelik riskleri, eğitimden kopma) ele alır. Saliha Özpinar ve Yağmur Altıparmak, kadına yönelik şiddeti L. L. Heise’nin (1998) Ekolojik Modeli üzerinden çözümleyerek şiddetin temelinde bireysel öfkeden ziyade ataerkil “güç dengesizliğinin” yattığını ortaya koyar. İnanç Sümbüloğlu ve Selma Karabey, kadınlarda depresyon ve anksiyetenin genetik bir kader değil, psikolojik şiddet ve toplumsal baskı kaynaklı olduğunu belirterek Freud’un psikoseksüel gelişim kuramı, Jacques Lacan ve Piaget’nin psikanalitik yaklaşımları ile Eric Berne’nin Kişiler Arası İlişkiler Kuramı’nın (Transaksiyonel Analiz) eleştirel bir okumasını yaparlar.

Eserin felsefe, medya ve üreme haklarını ele alan 6., 7. ve 9. bölümlerinde, bedenin ve sağlığın sosyolojik inşası tartışılarak konunun kuramsal boyutu derinleştirilmektedir. Adalet Kutlu, Antik Çağ’dan (Platon) günümüze uzanan tarihsel bir analizle aklın (aktif olanın) erkeğe, bedenin ve duygunun (pasif olanın) ise kadına atfedildiği felsefi düalizmi (ikilikçi yapıyı) sorgulamakta; bu tarihsel dışlanmaya karşı Hypatia’dan Mary

Wollstonecraft’a kadar kadın filozofların düşüncelerini esere entegre etmektedir. Kutlu, bu analizde kadının tarih boyunca Ana Tanrıça (Toprak Ana) statüsünden nasıl dışlanarak cadı ilan edildiğini ve Sanayi Devrimi sonrasında nasıl salt bir tüketim aracı olarak metalaştırıldığını izah eder. Yazarın temel iddiası, kadının doğası gereği eşit olmadığı için değil, ataerkil zihniyet yüzünden “eşit olamadığı” için kendi gerçek doğasını yaşayamadığıdır. Bu tarihsel ve felsefi sorunsalı aşmak için Kutlu, cinsiyet ayrımcılığına karşı felsefi bir sorgulamanın şart olduğunu belirterek, kadını salt biyolojik veya cinsel kimliğinin ötesinde “insan kimliği” ile tanımlamayı teklif eder. Kadın ile erkeği birbirinin zıttı veya ast-üstü olarak değil; farklılıkları, duyguları ve akıllarıyla birbirini tamamlayan bir bütünün parçaları olarak görmeyi ve iş birliği yapmayı önermektedir. Ayrıca bu felsefi bütünleşme teklifini tıp ve sağlık alanına da taşıyarak; hastalık ve iyileşme süreçlerinin bedeni salt makine gibi gören mekanik bir yaklaşımla çözülemeyeceğini, insanın kendi doğasını ve duygularını tanıdığı felsefi bir farkındalıkla (kendini bilmekle) şifaya kavuşabileceğini iddia eder. Gülten Uçan, kitle iletişim kuramlarına yaslanarak medyanın kadın bedenini güzellik ve zayıflık reçeteleriyle nasıl “tıbbileştirdiğini” ve sağlığı salt bireysel bir tüketim çabasına indirgeyerek metalaştırdığını eleştirir. Meltem Çiçeklioğlu ise üreme haklarının sadece nüfus kontrolüne odaklanan “gereksinim temelli” bir hizmet olmaktan çıkıp Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD) ve Pekin Eylem Planı kararları ışığında “hak temelli” ve köklü güç ilişkilerini değiştirmeyi hedefleyen “dönüştürücü eşitlik” çerçevesinde ele alınmasının zorunluluğunu savunur.

Kitabın son kısmını oluşturan hukuki çerçeve ve sözleşmeleri ele alan 16. ve 17. bölümler, hak arama pratiklerinin somutlaştığı yasal envantere ayrılarak sorunun yasal çözüm yollarını somutlaştırmaktadır. Necla Öztürk, Güven Yazar ve Şule Arslan, Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu gibi temel kanunlarda kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik dönüştürücü reformları ortaya koyar. Yazarlar, ulusal düzenlemeleri 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ekseninde değerlendirirken, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin (ŞÖNİM) destekleyici ve koruyucu işlevlerini vaka örnekleriyle incelemekte; aynı zamanda gelişmiş demokrasilerde uygulanan “zorunlu tutuklama ilkesinin” yasada yer almaması gibi eksiklikleri eleştirel bir

süzgeçten geçirmektedir. Bilgin Tiryakioğlu ve Necla Öztürk ise meselenin uluslararası boyutuna odaklanarak Türkiye'nin Anayasa'nın 90. Maddesi gereğince taraf olduğu bağlayıcı mekanizmaları inceler. Yazarlar, bilhassa Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ile Avrupa Konseyi Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme'nin (İstanbul Sözleşmesi) iç hukuktaki yerini ve Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Uzmanlar Grubu (GREVIO) denetim mekanizmasının işleyişini titizlikle çözümler. Her iki bölümün ortaya koyduğu bu hukuki çözüm yollarının ortak katkısı, ulusal ve uluslararası bu mekanizmaların, ataerkil dirençlere ve ayrımcı hukuk kurallarının kaldırılmasına karşı güçlü bir "katalizör" işlevi görmesidir. Yazarlar, salt hukuki düzenlemelerin şiddeti ve eşitsizliği tek başına bitirmeyeceğini kabul etmekle birlikte; bu yasal envanterin devleti kurumlar arası iş birliğine zorlayan "bütüncül bir politika" benimsemeye ittiğini vurgular. Sonuç olarak, bu hukuki adımlar, eşitliğin ve kadın haklarının kâğıt üzerinde kalmasını engelleyerek, konuyu devletin yasal yükümlülükleri arasına sokan ve güvence altına alan temel bir dayanak sunmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı eserinin en belirgin ve özgün yanı; tıp disiplininin uzun yıllar odaklandığı "tıbbi modeli" (hastalığı sadece bedendeki patolojik değişimler olarak gören anlayış) aşarak, insan sağlığını toplumsal, ekonomik ve kültürel katmanlarıyla ele alan "sosyal modeli" güçlü bir şekilde benimsemesidir. Yazar kadrosu, tıbbın nesnellğine atfedilen birçok niteliğin aslında toplumsal bir inşanın ve ataerkil tercihlerin sonucu olduğunu ifşa etmesi bakımından cesur bir duruş sergilemektedir. Nihayetinde bu eser, bilimin ortodoks kabullerini sorgulamakta ve sağlık mefhumunu içeriden dönüştürme potansiyeli taşımaktadır.

Eserin argümantasyon haritası son derece dengelidir. Küresel veriler (WHO, ILO, Dünya Ekonomik Forumu), ulusal istatistikler (TÜİK) ve felsefi metinler bir arada kullanılarak sağlam bir kavramsal şema oluşturulmuştur. Kitap kapsamında bir araya gelen tıp tarihçileri ve halk sağlığı uzmanları ele aldıkları konuları ve problemleri Sandra Harding (1986), Amartya Sen ve L. L. Heise (1998) gibi kuramcılarla diyalog hâlinde incelemişlerdir. Bu yaklaşım, kitabı hem teorik hem de pratik

açından bir başvuru kaynağına dönüşmüştür. Özellikle felsefe ve medya bölümlerinin çalışmaya entegre edilmesi, “sağlık” mefhumunun sadece hastanelerde değil; dilde, televizyon ekranlarında, mitolojide ve günlük yaşam pratiklerinde nasıl üretildiğini göstermesi açısından esere bir entelektüel derinlik katmıştır.

Bununla birlikte, 17 farklı yazarın katkı sunduğu bu geniş hacimli derlemede kaçınılmaz kavramsal tekrarlara rastlanmaktadır. “Yoksulluğun feminizasyonu”, “ücretsiz ev içi emek/çifte mesai” ve “CEDAW gibi uluslararası sözleşmelerin önemi” gibi temel saptamalar; Sosyal Dışlanma, Ekonomi, Göç, BOH, Üreme Sağlığı ve Hukuk bölümlerinde birbirine çok benzer bağlamlarla okurun karşısına çıkmaktadır. Ancak bu durum, kitabın yapısal bir zayıflığından ziyade, kadın sorunlarının doğası gereği sahip olduğu “kesişimsellik” (*intersectionality*) özelliğinin doğal bir sonucu olarak da yorumlanabilir. Ayrıca, eserin son iki bölümünde ulusal ve uluslararası hukuki sözleşmelerin çok yoğun ve teknik bir dille (madde madde) verilmesi, önceki bölümlerdeki akıcı sosyolojik ve felsefi üsluptan keskin bir kopuş hissi yaratmaktadır. Yine de hak arama pratiklerinin somutlaşması açısından bu hukuki envanterin varlığı eserin literatürdeki başvuru niteliğini güçlendirmektedir.

Sonuç

Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığı, sadece kadınların maruz kaldığı eşitsizlikleri betimlemekle kalmayan, aynı zamanda bu eşitsizlikleri aşmak için somut, çok sektörlü, “hak temelli” ve “cinsiyet duyarlı” sağlık politikaları öneren bir eserdir. Kitap, kadın sağlığına dair sorunların çözümünün salt tıbbi müdahalelerle (tedavi, ilaç vb.) değil; kadınların eğitime katılımının artırılması, iş gücü piyasasında enformel sömürden kurtarılması, medyadaki “tıbbileştirilmiş” algının yıkılması ve karar alma mekanizmalarında yer bulması ile mümkün olabileceğini kanıtlamaktadır.

Eser, güncelliğini koruyan tartışmaları (örneğin mülteci kadınların sağlığı, İstanbul Sözleşmesi’nin önemi, çalışma yaşamındaki görünmez riskler) akademik bir ciddiyetle ele aldığı için tıp, halk sağlığı, feminist teori, sosyoloji ve hukuk literatürüne son derece değerli bir katkı sunmaktadır. Türkiye’de ilgili alanlarda eğitim alan lisans ve lisansüstü öğrenciler için temel bir ders kitabı (*textbook*) olarak okutulabilecek

yetkinliktedir. Gelecekteki çalışmalarda, bu eserin açtığı yoldan ilerleyerek dezavantajlılığın daha da katmerlendiği kadınların sağlığı ve sağlık sisteminde maruz kaldıkları spesifik ayrımcılıklar üzerine odaklanan yeni interdisipliner yayınların üretilmesi, alanın zenginleşmesine büyük katkı sağlayacaktır. Nihayetinde bu çalışma, akademinin ve toplumun kadın sağlığına yönelik bakış açısının “hastalıktan” “insan haklarına” doğru yönelmesine işaret eden temel bir kaynak niteliğindedir.

Veri Erişilebilirliği Beyanı: Bu makale, daha önce yayımlanmış literatürün incelenmesine dayanmaktadır ve özgün veri üretimini içermemektedir. İncelenen kaynaklara ilişkin ek materyal veya bilgiler, makul bir talep üzerine sorumlu yazardan temin edilebilir.

Teşekkür: Yazar teşekkür beyan etmemiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazar çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız çift kör hakemli.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Data Availability Statement: This article is based on a review of previously published literature and does not involve the generation of original data. Additional materials or information related to the reviewed sources may be obtained from the corresponding author upon reasonable request.

Acknowledgments: The author declares no acknowledgment.

Declaration of Interests: The author declares no competing interests.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Financial Support: The author declares that this study received no financial support.

Kaynaklar / References

- Akın, A. & Özpınar, S. (Ed.). (2020). *Toplumsal cinsiyet ve kadın sağlığı*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Harding, S. (1986). *The science question in feminism*. Cornell University Press.
- Heise, L. L. (1998). Violence against women: An integrated, ecological framework. *Violence Against Women*, 4(3), 262-290. <https://doi.org/10.1177/1077801298004003002>
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO). (2010). *Gender, women and health*.